

จิตสัมบูรณ์ตามทัศนะเฮเกิล*

The Absolutemind in Hegel's View

พระรักเกียรติพงษ์ อินเปื่อย และจักรพรรณ วงศ์พรพวิณ

Phra Rakkietpong Inpeuy and Chakkapan Wongpornpavan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: inpeuy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ “จิตสัมบูรณ์” (the absolute mind) ในทัศนะของเฮเกิล ซึ่งเขากล่าวว่า จิตนั้นมีลักษณะพิเศษในการพัฒนาสัญชาตญาณในตนเองโดยอิสระไร้ขอบเขตและไม่ถูกปิดกั้นในเชิงแนวคิดเพื่อให้หลุดพ้นจาก “ตรรกเหตุผล” ผ่านการสังเคราะห์ให้เกิดความรู้ใหม่เพื่อแสวงหาความจริง (truth) ไปสู่สิ่งสูงสุดได้ด้วยปัญญา เป็นกระบวนการของระบบทางความคิดเชิงตรรกศาสตร์เชิงจิตนิยมว่าด้วยความแท้จริงของจิตใต้สำนึก (Mind or Spirit) ที่มีกระบวนการพัฒนาแนวคิดจนสูงสุดนำไปสู่ภาวะจิตสัมบูรณ์อันแท้จริง และเกิดขึ้นเป็นความรู้ (Knowledge) โดยมีลักษณะสำคัญคือความรู้ที่เป็นสากล (Universe) สามารถที่จะบังเกิดเป็นจริงได้โดยไม่จำกัดกาล (Time) และสถานที่ (Space) โดยการสังเคราะห์ (Synthesis) จากสัญชาตญาณที่มีในจิตใต้สำนึกมนุษย์

แนวคิดจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลนั้นถือเป็นฐานแนวคิดนักปรัชญาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่เน้นจุดสำคัญทางความคิดอย่างอิสระโดยปัญญาอย่างไม่ถูกปิดกั้นทางแนวคิด เพื่อให้มนุษย์สามารถที่จะพัฒนาปัญญาได้ไปสู่สิ่งสูงสุด โดยมีรูปแบบของระบบในตรรกวิทยาของความมีเหตุผลจนบังเกิดการสังเคราะห์ความรู้ใหม่ทางปัญญา (Intellectually) อย่างสูงสุดนั่นเอง อันจะส่งผลประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ตัวมนุษย์เองและสังคมโลก

คำสำคัญ: จิตสัมบูรณ์; เฮเกิล

*ได้รับบทความ: 10 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 18 สิงหาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 31 สิงหาคม 2565

Received: March 10, 2022; Revised: August 18, 2022; Accepted: August 31, 2022

Abstract

This academic paper aims to present 'the absolute mind' in Hegel's view which he said The mind is unique in that it develops its own instinct without boundaries. and is not blocked in concept In order to break free from 'rational reasoning' through synthesis to create new knowledge To seek truth (truth) to the highest with wisdom. It is the process of logical thinking, ideological, about the true nature of the subconscious mind (Mind or Spirit) that has a process of conceptual development to the maximum leading to the real state of absolute consciousness. and arises as 'Knowledge', with the main characteristics being Universal knowledge (Universe) can be realized indefinitely (Time) and space (Space) by synthesis (Synthesis) from the intuition in the human subconscious.

Hegel's Absolute Mind It is considered the conceptual base of 20th century philosophers who emphasized the importance of thinking independently without obstruction of ideas. for human beings to be able to develop their wisdom to the highest. There is a systematic model in the dialectic of rationality. until resulting in the synthesis of new intellectual knowledge (Intellectually) at the highest that will result in creative benefits for the human being and the world society.

Keywords: Absolute; Hegel

1. บทนำ

มนุษย์ตั้งแต่ในอดีตดำรงเผ่าพันธุ์ของตนอยู่มาได้ด้วยลักษณะประจักษ์นิยม คือการสั่งสมประสบการณ์สืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน โดยแสวงหาความรู้ (Knowledge) ซึ่งหมายถึง การค้นคว้าศึกษา หรือแสวงหาความจริง (Truth) เช่น อภิปรัชญาวัตถุนิยม (Materialism) ที่เชื่อว่าความรู้ คือสิ่งที่พิสูจน์หรือตรวจสอบได้จากประสาทสัมผัส และกลุ่มอภิปรัชญาทฤษฎีทวินิยม (dualism) ที่เชื่อว่าความจริงแท้สูงสุดเป็นทั้งจิตและสสาร (พระราชวรมณี (ประยูร) ธมจิตโต, 2544, หน้า 14) หรือหมายถึงปรัชญา กลุ่ม idealism ซึ่งมักแปลกันว่าจิตนิยม คือ อุดมการณ์ที่เชื่อว่าจิตและสสารเป็นความจริงแต่จิตสำคัญกว่าสสาร หากแต่ idealism มาจาก จิตภาพ (Idea) และจิตนี้รับรู้ได้ด้วยปัญญา ไม่ได้ปฏิเสธความมีอยู่ของสสารหรือวัตถุ หากแต่ความมีอยู่ของสสารหรือวัตถุต้องขึ้นอยู่กับจิต มีหลายชื่อย่อย เช่น Idealism, spiritism, monism, psychism, animatims (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560, หน้า 2) (ในที่นี้หมายถึง

mind, mental ตามภาษาละตินว่า Menssanaincorporesano ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า sound mind in sound body) สามารถมองเป็นแนวการเน้นจิตเป็นนาย กายเป็นบ่าวคล้ายกับหลักทางพุทธปรัชญาโดยจิตมนุษย์แต่ละบุคคลนั้น ก็มีกรอบควบคุมของจิตตามวิถีชีวิตแต่ละคนขึ้นอยู่กับคุณสมบัติที่แตกต่างกันไป ร่างกายเป็นเพียงการสนองตอบเจตจำนงของจิตเท่านั้น หากไม่มีจิต สสารก็จะเป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย เพราะจิตเป็นสิ่งที่สำคัญของระบบหรือกลไกของสสารเหล่านั้น (ผู้เขียน)

เฮเกลอาจมองว่าแนวคิดการพัฒนาการของมนุษย์ให้ไปสู่เป้าหมายสูงสุดแบบอุดมคติของอริสโตเติลนั้นถือว่าเป็นเอกคติ นั่นคือ ความดีความงามของตัวมนุษย์ (หรือสุนทรียศาสตร์) ซึ่งเขาเรียกสิ่งนี้ว่า ความสุข (Happiness, Eudaimonia) ดังนั้น จึงควรพิจารณาจุดยืนของอริสโตเติลในการมีคุณธรรมอริสโตเติลเชื่อว่า การตระหนักรู้ในตนเองของแต่ละคน (ในแนวคิดเชิงบวกของมนุษย์ในอัตถิภาวนิยม) นี้คือวิธีที่เราดำเนินการด้วย 'จิตใต้สำนึก' อันเป็นสัญชาตญาณของตัวเอง (Ryff & Singer, 2008, p. 17) และยอมรับว่าโชคชะตาหรือพรหมลิขิตนั้นก็อาจจะมิมีบทบาทแทรกแซงในวิถีแห่งความสุขในชีวิตของเราได้แนวคิดจิตสำนึกของเฮเกลนั้นเป็นการสะท้อนออกถึงการบรรลุสู่เป้าหมายสูงสุดภายในตัวเองโดยพัฒนาการทางปัญญาเพื่อแสวงหาความจริง (Truth) ไปสู่สิ่งสูงสุดได้โดยอย่างอิสระโดยไร้ขอบเขตและไม่ถูกปิดกั้นในเชิงความคิด หรืออาจเทียบเคียงได้ว่า 'จิต' เป็นเสรีภาพสิ่งเดียวที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ไม่สามารถถูกจองจำได้ แม้ร่างกายจะถูกบังคับจองจำเปรียบดั่งทาสแต่ความคิดก็ยังมีอิสระจิตวิญญาณนั้นมีความเป็นคุณลักษณะพิเศษคือ มีคุณสมบัติต่อการพัฒนาการตัวมันเอง เพื่อให้หลุดพ้นจาก "ตรรกเหตุผล" ไปสู่สิ่งสูงสุดได้ด้วยปัญญา อันจะส่งผลในการสังเคราะห์ให้เกิดความรู้ใหม่เป็นเครื่องมือนำพาตนเองและสังคมให้พัฒนาก้าวหน้าอย่างรุ่งเรืองได้ (Hegel, 1964, p. 801) คงต้องกล่าวว่าจิตหรือสัญชาตญาณนั้น เป็นสิ่งที่เรามีอยู่ตั้งแต่เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์ เพียงแต่ปัจจุบันนี้ต้องมีแรงจูงใจ สิ่งผลักดันให้นำมันขึ้นมาขัดเกลาเพื่อพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาขึ้น เช่น ทฤษฎีของปรัชญาเมธีต่างๆ นั่นเอง

2. แนวคิดเรื่องจิตสัมบูรณ์ (Absolute)

ยอร์ช วิลเฮล์ม ฟรีดริช เฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831) เป็นนักปรัชญาสำคัญชาวเยอรมันสำนักคิดจิตนิยม (idealism) ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้เวลาในการคิดค่อนข้างนาน ละเอียดรอบคอบ และมั่นคง เขาได้สนใจปรัชญาของคานท์ (Immanuel Kant) ปรัชญาจิตของเฮเกลกลายเป็นฐานของปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่และการขยายขอบเขตการศึกษาปรัชญาร่วมสมัยทั้งในด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics), ภาววิทยา (Ontology) และในการเมืองการปกครอง (Politics) ผลงานสำคัญของเฮเกลคือการพัฒนาปัญญาแนวคิดจิตนิยม หรือจิตนิยมสัมบูรณ์ (absolute idealism) ปรัชญาเรื่องจิตสัมบูรณ์ของเฮเกลส่งอิทธิพลต่อฐานแนวคิดให้แก่ักปรัชญาในรุ่นหลังต่อๆ มาเช่นผลงานเรื่องวิภาษวิธีของนายกับทาส (Master-Slave Dialectic) ของเขามีความสำคัญอย่างมากต่อความคิดของนักปรัชญาในช่วงคริสต์

ศตวรรษที่ 20

เฮเกิลได้เขียนหนังสือปรากฏการณ์แห่งจิต (The Phenomenology of Mind, 1807) ในปี ค.ศ. 1806 ที่เมืองเยนา (Jena) ในเยอรมนีช่วงขณะที่กองทัพนโปเลียนยกทัพทำสงครามกับปรัสเซีย เฮเกิลเกิดแรงกระตุ้นแนวคิดทางปรัชญาต่อจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ของการปฏิวัติฝรั่งเศสว่ามันไม่ใช่การมุ่งหาความสัมพันธ์แห่งเสรีภาพแต่เป็นการสร้างระบอบเผด็จการใหม่ขึ้นมา ทั้งได้สรุปว่าการบรรลุถึงสิ่งสัมบูรณ์ในการจัดระเบียบทางสังคมของรัฐอย่างแท้ที่จริงนั้น ต้องประกอบด้วยบริบทความรู้ทั่วด้าน ให้เกิดความเชื่อมต่อในทางปรัชญา สังคมการเมือง หลักคุณธรรม สิ่งแวดล้อมใดๆ ศิลปะ และตรรกะของความมีเหตุมีผลให้ทุกภาคส่วนยอมรับบทบาทซึ่งกันและกันและกันใช้ขอบเขตอย่างผสมผสานและมีเสรีภาพสามารถประยุกต์เข้าร่วมกันได้กับบริบทสังคมที่เป็นอยู่ หรือการดำรงอยู่ (Existence) โดยปราศจากเงื่อนไขทางการเมือง โดยแนวคิดวิธีการปฏิพัฒนาการ (Absolute) ปรากฏการณ์แห่งจิตหรือจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลนี้ เขาได้นำเสนอกระบวนการทางตรรกวิธี (Schluss or Logical Process) ที่ให้มองเชิงลบต่อหลักการของต้นเหตุในจุดประสงค์นั้นของตัวเอง แล้วหานัยสำคัญเชิงบวก (Significant Positive) อื่นๆ มาย้อนแย้งหลักการเดิม โดยการเปิดกว้างทางแนวคิดอย่างเป็นสากล (Universal) เพื่อสร้างสมมุติฐานใหม่ (Assumes) ขึ้นมา (Hegel, 1964, p. 266) ซึ่งเป็นปรัชญาทางจิตอย่างแรกของเฮเกิลโดยวิภาษวิธีแบบเฮเกิล (Hegel's Dialectic) แต่ที่สร้างชื่อเสียงให้เขาเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีจิตสัมบูรณ์ดูเหมือนเป็นเพียงเชิงนามธรรมกลับกลายเป็นสิ่งที่ได้ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมออกมาอีกด้วย (Caputo, John D., 2016, p. 127) เช่น การใช้ชานาญวิภาษวิธีขั้นสูง โดยคาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) เป็นต้น โดยการใช้เหตุผลที่จะชวนให้เชื่อโดยการโต้แย้งอย่างมีระบบเหตุผลและหลักฐานที่เป็นจริง ในงานเขียนและเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไรน์ (Rheinische Zeitung) ของเยอรมันในช่วงศตวรรษที่ 19 (Lewis A. Coser, 1971, p. 82) ในหลักวิภาษวิธี (Dialectic) จุดสำคัญของสิ่งสัมบูรณ์นั้น เฮเกิลเสนอแนวคิดในเรื่อง "จิต" หรือ "สัญชาตญาณ" (Geist or mind) เทียบเคียงได้กับจิตใต้สำนึก (Subconsciousness) ที่ใช้พิจารณาวิเคราะห์คิดอย่างลึกซึ้งและมีองค์ประกอบส่วนอื่นๆ มาช่วยเกื้อหนุนเสริมเหตุผลในบริบทสังคมหรือประวัติศาสตร์ที่มีมาก่อนหน้านี้

ในคำว่า "สัมบูรณ์" มีนักปรัชญาชื่อ เดสการ์ต (Rene Descartes, 1596-1650) เคยนำมาใช้ในแนวคิดของตนว่าได้นำหลักความรู้ทางคณิตศาสตร์แบบนิรนัย (Deduction) มาเป็นเอกรูปเพื่อใช้สร้างระบบ (System) ของปรัชญาโดยเริ่มจากปฐมเหตุและผลอย่างง่ายๆ ก่อนนำขยายไปสู่ข้อที่ยุ่ยากสับสนมากกว่าโดยเขาวินิจฉัย (Intuition) เท่านั้น จะเป็นวิถีทางแห่งการทำความรู้โดยสัมบูรณ์ได้อย่างแน่นอนที่สุด เขาสรุปว่าต้องใช้ "จิต" โดยเครื่องมือกระบวนการวิภาษวิธี (Dialectical Method) สำหรับการวิเคราะห์ (Analysis) ตัดสินใจในการสร้างระบบความรู้ (Synthesis) ซึ่งเขาจะไม่ใช้ระบบสิ่งสัมพัทธ์เป็นหลักวิเคราะห์ (บุญมี แทนแก้ว, 2541, หน้า 140) ซึ่งเดสการ์ตมีแนวคิดที่ว่าจำเป็นต้องมีความชัดเจนใน

ระบบความคิดของตนเองก่อน แล้วค่อยไปค้นหาความจริงในสรรพสิ่ง แต่ก่อนนั้นในปรัชญาโบราณก็ได้เคยสนใจว่ามนุษย์มีกระบวนการในการพัฒนาตนเองทำความเข้าใจสรรพสิ่งของโลกวัตถุ (Object) ได้อย่างไร? โดยอาศัยประสบการณ์รับรู้ผ่านประสาทสัมผัส (sense) หรือไม่? หรือด้วยโลกแห่งจิตวิญญาณ (Insight) กันแน่ มนุษย์ในตามทัศนคติของเพลโตคือธรรมชาติของมนุษย์นั้นมืองค์ประกอบ 2 อย่างคือ กายกับจิต แนวคิดนี้จอห์น ล็อก (John Locke, 1632-1704) ได้กล่าวว่า สิ่งที่เรารู้ได้เกิดจากวัตถุสัมผัสกับส่วนของร่างกายที่ส่งถึงส่วนเยื่อเส้นประสาททางสมองเราจะเห็นภาพหรือได้ยินนั้นเกิดจากสื่อกลางหรือการรับรู้ผ่านตัวแทน (Representationalism) อันรับรู้ได้จากสิ่งเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ทางจิต (Consciousness) จิตภาพ (Idea) นั้นเอง สอดคล้องกับ เบิร์กเลย์ (George Berkeley, 1685-1753) นักปรัชญาจิตนิยม ที่เชื่อว่าสรรพสิ่งก็คือจิต (Mind) หรือขึ้นอยู่กับจิตการรับรู้ว่าวัตถุนั้นมีอยู่จริง (Exist) ก็ต่อเมื่อมันถูกรู้เป็นประสบการณ์ (Phenomena) จากจิตบนความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ (Phenomenalism) วัตถุในธรรมชาตินั้นไม่อาจจะมีอยู่โดยเป็นอิสระจากจิตได้ นั่นคือ การมีอยู่ (Being) การถูกรู้ (being Perceived) โดยสรรพสิ่งมีอยู่เพราะมีมนุษย์เป็นผู้รับรู้ทั้งนี้ริสโตเติลถือว่าจิตของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งสมบูรณ์ คือ “จิตสำนึก” (Consciousness) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของจิต (Faculties) จิตมีสมรรถภาพหลายระดับ เช่น ความจำ (Memory) เป็นในระดับเดียวกับการสร้างจินตนาการ (Faculty of Imagination) ซึ่งเป็นสิ่งลอกแบบความรู้สึก ทางผัสสะในอดีต ในการปลุกความทรงจำให้กลับคือมาได้คือ “การระลึกได้” (Recollection)

ในขณะที่นักปรัชญาเยอรมันชื่อ ค้านท์ (Immanuel Kant, 1724-1804) ได้ค้นพบทฤษฎีโครงสร้างทางปัญญา (Categories) ว่าปัญญาของมนุษย์ทำงานเป็น 2 แบบคือ 1) แบบเหตุผลบริสุทธิ์ (Pure Reason) ซึ่งต้องผ่านสื่อกลางคือผัสสะและกลไกของวิภาคทางฟิสิกส์ คณิตศาสตร์หรือประสบการณ์ 2) แบบเหตุผลปฏิบัติ (Practical Reason) สิ่งรับรู้ในโลกความจริงแท้ในทางด้านศีลธรรมและศาสนา (พระเจ้า) ที่ความรู้มนุษย์จะหยั่งถึงไม่ได้ทั้งผัสสะและเหตุผลต่างก็เป็นเพียงความรู้เท่าที่ปรากฏให้แก่ปัญญาของเรา (Phenomena) ได้เท่านั้น ส่วนความรู้แท้จริงสูงสุด (พระเจ้า) จะเกิดโดยตรงกับมนุษย์ในโลกปรากฏการณ์ (ภายนอก) นั้นไม่ได้ (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560, หน้า 74) ในแนวคิดของผู้เขียนสมมุติฐานว่าเฮเกิลนั้น ได้ศึกษาทฤษฎีทางปรัชญายุคก่อนเก่าอย่างถ่องแท้ แล้วได้นำข้อดีเหล่านั้นมาประยุกต์องค์ประกอบรวมกันเป็น “เอกคติ” (unity) และนำองค์ความรู้ที่เป็นเอกคตินี้ เข้าสู่ระบบวิภาษวิธี (dialectic) ในรูปแบบตรรกวิทยา (logic) จนได้สังเคราะห์ขึ้นไปหาสู่สิ่งสูงสุด คือ “สิ่งสมบูรณ์” เฮเกิลกล่าวว่า จิตใจไม่ได้แยกออกจากโลกวัตถุแท้จริง แต่มันรวมอยู่ด้วยกัน มนุษย์จะหาความจริงแท้ของโลกธรรมชาติจักรวาลได้โดยการใช้จิตคิดวิเคราะห์ตามกระบวนการวิภาษวิธีที่มีรูปแบบชัดเจนทั้งนี้เฮเกิลได้มีแนวคิดเห็นย้อนแย้งจากแนวคิดของค้านท์ว่ามนุษย์สามารถปฏิบัติพัฒนาจิตเข้าถึงความจริงแท้ได้ด้วยปรากฏการณ์แห่งจิต ที่มีอยู่ในสัญชาตญาณของตนเอง มิใช่จากสิ่งบันดาลใดๆ โดยประสงค์ของพระเจ้า หรือพรสวรรค์

3. จิตสัมบูรณ์ตามทัศนะของเฮเกิล

ในทัศนะของเฮเกิล “จิต”(Spirit/Mind) หรือ “Geist” ในภาษาเยอรมัน เป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาจิตนิยมของเฮเกิล เขาเชื่อว่า “เสรีภาพในการเปิดกว้างทางความคิด ย่อมเป็นปัจจัยเอื้อหนุนต่อการพัฒนาการของปัญญา” (To the intelligence, as thinking, the object or content remains universal) (Hegel, 2012, p. 31) จากประวัติศาสตร์และบริบทต่างๆ เมื่อรวมเข้ากับสัจยัตถญาณภายในของมนุษย์ที่เปิดกว้างอิสระ จะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญจากนั้นแล้วให้นำแนวคิดในตรงกันข้ามกับการนั้นมาข้อยแย้งในระบบวิภาษวิธีโดยให้ดำเนินการบนรูปแบบตรรกวิทยา (เหตุผล) โดยนำหัวข้อประเด็นเป็นบทตั้งต้น (Thesis) และหักล้างกันด้วย บทแย้ง (Antithesis) อันนำไปสู่ผลลัพธ์ใหม่หรือบทสรุป (Synthesis) เป็นสิ่งนำพาจิตสำนึกให้หลุดพ้นจากสิ่งครอบงำนำไปสู่การเกิด ‘ปัญญา’ (จิตสัมบูรณ์) ในท้ายที่สุด (Peter Singer, 2001.p.60-63) ส่วนนักปรัชญาชาวเยอรมันชื่อ “ไฮเดกเกอร์” (Martin Heidegger, 1889-1976) มีทัศนะ “สัมบูรณ์” ว่า แนวคิดเฮเกิลตามที่เขาได้เข้าใจนั้นคือ “สารัตถะ” (แก่นแท้) ของความตระหนักรู้ในตนเองได้อย่างไม่มีเงื่อนไขอันเป็นแก่นแท้จริงของจิต คือ ปัญญาที่อยู่ในตัวมนุษย์นั่นเอง (Yong Huang, 1996, p. 73)

อภิปรัชญาด้านจิตนิยมของเฮเกิลเรื่องสิ่งสัมบูรณ์และพัฒนาการของจิต มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดที่ว่าปรัชญาเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งของมนุษย์ผู้มีปัญญา เฮเกิลจึงถือมูลบทเริ่มแรกว่า ศาสตร์ความจริงทั้งหลายควรประสานกลมกลืนเป็นระบบเดียวกัน (Harmonious System) หรือเอกคตินักปรัชญาควรมีหน้าที่สร้างระบบแนวคิดขึ้นมา และอธิบายเนื้อหาความแตกต่างและสิ่งขัดแย้งที่เห็นจากภาพประวัติศาสตร์ (ประจักษ์ศาสตร์) เฮเกิลได้สร้างระบบความคิดที่มีตรรกเหตุผลขึ้นมาตามหลักตรรกศาสตร์ที่เรียกว่า “ปฏิพัฒนาการ” หรือระบบวิภาษวิธี (Dialectical Logic) หรือกระบวนการทางตรรกวิธี (Schluss or Logical Process) โดยเฮเกิลเชื่อว่า สิ่งที่อยู่เป็นความจริงนั้นจะต้องมีกระบวนการคิดเป็น 3 ระยะ คือ ระยะพื้นฐานหรือบทตั้ง (Thesis) ระยะขัดแย้ง (Antithesis) และระยะสังเคราะห์ (Synthesis) หรือปรองดอง (จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์, 2563, หน้า 271) ทั้งนี้ขอกล่าวว่า ขั้นตอนการสังเคราะห์หรือการผสมผสานนี้เป็นขั้นที่มีปฏิพัฒนาการก้าวหน้าสูงขึ้นกว่าปฐมเหตุที่ตั้งต้น ครั้นเมื่อมีการสังเคราะห์แล้ว ข้อสรุปที่สังเคราะห์แล้วก็อาจจะมีการข้อยแย้งเกิดขึ้นได้ต่อไปอีกก็ควรจะนำข้อสรุปสังเคราะห์แล้วนั้นๆ ให้นำมาเป็นจุดตั้งต้นปฐมเหตุเพื่อเริ่มขบวนการวิภาษวิธี (ปฏิพัฒนาการ) ในขั้นตอนต่อไปจนถึงที่สุดจนความคิดได้สิ่งสัมบูรณ์นั่นเอง

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นั้น แนวการแสวงหาความรู้แบบสังคมนิยมมีรากฐานการมองความเป็นจริงมุมมองด้านภววิทยาแบบสังคมนิยมที่เห็นว่า ความเป็นจริงของสิ่งใดขึ้นอยู่กับดำรงอยู่จริงของสิ่งนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรับรู้ของมนุษย์ แต่มนุษย์สามารถแสวงหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้ในภายหลัง ด้วยเหตุนี้สังคมนิยมจึงมีทัศนะด้านปรัชญาความรู้ว่าการแสวงหาความรู้เป็นการแสวงหาความเป็น

จริงตามธรรมชาติที่มนุษย์ไม่รู้จักรหรือรับรู้มาก่อน เพราะสิ่งที่เป็ความจริงนั้นบางครั้งอาจจะมองไม่เห็นหรือสัมผัสไม่ได้โดยตรง สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นความรู้ (Knowledge) เมื่อมนุษย์สามารถค้นพบและยืนยันได้ว่าเป็นโลกปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริง (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2541, หน้า 50-51) หรือปรากฏการณ์ที่อยู่เหนืออุดมคติที่เกินกว่ามนุษย์จะรับรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็ในแง่คุณธรรมทางเทวนิยม (Theological Morals) แนวคิดของเฮเกิลจึงเป็นการตั้งโลกอุดมคติ (พระเจ้า) ให้มนุษย์สามารถเชื่อมโยงเข้าถึงภายในตัวเองได้โดยไม่มีสิ่งใดเกินความสามารถที่จะเอื้อมถึง เกิดเป็ความจริงแท้ที่รับรู้ได้ด้วยสัญชาตญาณของตนเอง เฮเกิลเรียกภาวะที่จิตรู้ว่าถูกก่อรูปจากจิตตระหนักรู้ กลายเป็นปัญญา หรือความรู้สัมบูรณ์ (Absolute Knowledge) เช่น มนุษย์เรียนรู้เข้าถึงในสสารหรือสรรพสิ่งได้ด้วยความตระหนักรู้ (Singer, Peter, 2001, p. 93)

ทั้งนี้ การสื่อความหมายถึงความเข้าใจที่อธิบายถึงความรู้ผ่านสื่อตัวกลางนั้น บางทีอาจจะเกิดสิ่งปิดเป็นอนันต์ได้ แต่ก็ไม่ใช่เพราะเกิดจากสรรพสิ่งสารัตถะนั้นๆ เนื่องจากสรรพสิ่งมีการดำรงอยู่ได้โดยตัวมันเอง (thing-in-itself) คือแก่นแท้ในตนที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติสรรสร้างแต่ความจริงสูงสุดคือความจริงมีแท้ในสถานะตัวตนแท้จริงของมัน ที่อยู่ในรูปของสิ่งสัมบูรณ์ในฐานะปัญญาสูงสุด (Absolute Mind) จิตปัญญาสูงสุดคือความจริงแท้ (Truth) คือสารัตถะแก่น (Essence) นั่นก็คือสิ่งที่เป็ในตัวตนเองเป็สิ่งที่สัมพันธ์โดยตัวมันเองอย่างมั่นคงเพื่อความเป็นจริงในภาวะดำรงอยู่ของตัวมันเอง นั่นคือแก่นแท้ทางจิตวิญญาณที่หล่อหลอมรวมกับสิ่งอื่นๆ เข้ามาไว้ที่ตัวตนมันเอง (Hegel, 1979, p. 14) แนวคิดอภิปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับจิตที่สำคัญของฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856-1939) กล่าวว่ามนุษย์มีจิตที่เป็แก่นสำคัญคือ ‘ภาวะจิตไร้สำนึก’ (Superego) คือ หลักคุณธรรมที่คอยบัญชาการแนวคิด (Ego) ตั้งนั้นด้วยความเป็มาดังกล่าวของจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล ที่ผู้เขียนบทความได้เสนอในตอนต้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางแนวคิดปรัชญาเฮเกิลที่มีต่อแวดวงนักคิดทางปรัชญา ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าญาณ (Insight) หรือปรัชญาความรู้จึงเป็ตัวเชื่อมเข้าหามนุษย์ให้เข้าถึงสภาวะ (ผู้รู้) ของสสารหรือสรรพสิ่งนั้นๆ (ตัวถูกรู้) ได้นั่นเอง อีกทั้งเป็การเสนอทางออกในปัญหาของคานท์ (Kant) ที่ไม่สามารถนำไปเชื่อมโยงสู่ความจริงสัมบูรณ์ได้นั้นเพราะโลกทางอุดมคติของคานท์ (คุณธรรม) สื่อตัวกลางที่กลายเป็นปัญหาเสียเองต่อการรับรู้ที่จะเข้าถึงเข้าใจได้ แต่กลายเป็นสิ่งปิดกั้นแนวความคิดมนุษย์ (ในทางความรู้) เสียเอง

4. อิทธิพลของจิตสัมบูรณ์

ไมเคิล ฮาร์ดท์ (Michael Hardt, 1993) ให้ทัศนะไว้ว่าแนวคิดของเฮเกิลหรือ ‘จิตนิยมเฮเกิล’ (Hegelian) เป็แนวคิดที่นิยมทั่วยุโรปในช่วงก่อนเปลี่ยนโครงสร้างนิยมในช่วงศตวรรษที่ 20 ที่เรียกว่า ‘นวยุคนิยมสายกลาง’ (moderate postmodernism) เป็กรอบแนวคิดเป็กลางไม่มีอคติเปิดใจกว้าง (Reread all, reject none) แลกเปลี่ยนทัศนะ (dialogue) แสวงหาจุดรวมเพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพของ

มนุษย์ ดังนั้นแนวคิดจิตสัมบูรณ์ (Absolute) ถือเป็นปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาสังคมในโลก ดังนี้

1. การโต้แย้งกับแนวคิดของคานท์ (Immanuel Kant) ที่เชื่อว่าความเรียนรู้ของมนุษย์ถูกจำกัดอยู่ในโลกภววิทยา ความสุขทางคุณธรรมของพระเจ้าที่แรงบันดาลใจให้แก่มนุษย์และไม่มีวันเข้าถึงโลกแห่งนาม (พระเจ้า) ได้ (จากสื่อตัวกลาง) จนไม่สามารถบรรลุความจริงสัมบูรณ์ได้เฮเกลแย้งว่า มนุษย์มีสิทธิที่จะกำหนดหรือขบคิดว่าสรรพสิ่งต่างๆ ควรเป็นและไม่ควรเป็นอย่างไรต่อสรรพสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับความจริงแท้ได้โดยอาศัยสัญชาตญาณบนพื้นฐานความคิดอิสระ โดยกฎสากล หรือกิจกรรมเชิงภูมิปัญญาในรูปแบบแห่งตรรกเหตุผลต่อปฏิพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ได้เอง สิ่งที่มนุษย์ได้ตระหนักรู้นั้นย่อมอยู่ในตัวของมนุษย์เอง ให้ถือว่าความจริงแท้ของสรรพสิ่งนั้นๆ อยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ (Law) ที่มนุษย์เลือกจะวิเคราะห์พิจารณาในสรรพสิ่งต่างๆ สังเคราะห์ได้ตามความเป็นจริงโดยความสามารถทางสติปัญญาและตรรกเหตุผล (Hegel, 2012, p.13) เฮเกลจึงได้นำเสนอแนวคิดคือการสร้างรูปแบบเสมือนว่าโลกอุดมคติ (พระเจ้า) นั้นสามารถเข้าถึงรวมเป็นหนึ่งเดียวกับจิตสำนึกได้ ซึ่งตัวมนุษย์นั้นมีความสำนึก (commonsense) อยู่แล้วโดยธรรมชาติ จิตสำนึกนี้มีลักษณะไม่หยุดนิ่ง มีการพัฒนาตัวมันเองอยู่ตลอดเวลาคือองค์สัมพันธ์ หรือจิตสัมบูรณ์ กระบวนการแห่งเหตุผลหรือเป็นตรรกศาสตร์วิชาวิธี (จักรพรรณ วงศ์พรพวัน, 2563, หน้า 247-267)แนวคิดในจิตสัมบูรณ์ของเฮเกลจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับแนวคิดเดิมและส่งผลไม่ให้มีสิ่งใดครอบงำอยู่เหนือตัวของมันเอง (Nothing Beyond Itself) ความจริงแท้ที่รับรู้ได้ด้วยจิตสำนึกตัวเองได้โดยตรงคือผู้รู้ผ่านทางสภาวะจิตที่รู้ตัวนี้เฮเกลเรียกว่าความรู้สัมบูรณ์ (Absolute Knowledge) หรือปัญญา (Singer, Peter, 2001, p. 93)

ในหนังสือเรื่อง Elements of the Philosophy of Right (2012) เฮเกล อธิบายจิตสำนึก (Spirit) ว่าจิตสำนึกนี้ ประกอบด้วยกฎสองกฎ (1) กฎแห่งธรรมชาติ (Laws of Nature) และ (2) กฎว่าด้วยสิทธิ (Laws of Right) (Hegel, 2012, p. 11) กฎแห่งธรรมชาติ หมายถึง สภาวะสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ที่มนุษย์สามารถจะเข้าใจธรรมชาติผ่านสัมผัสหรือเจตคติต่างๆ (แต่ผลลัพธ์นั้น อาจจะขัดต่อเจตคติที่เป็นประสงค์ของพระเจ้า) เมื่อจิตสำนึกได้หลอมรวมเข้ากับตรรกเหตุผลอย่างเอกภาพความจริงแท้ของสรรพสิ่งตามธรรมชาตก็จะเกิดขึ้น (Hegel, 2012, p. 20) ครั้นหากว่าด้วยสิทธิของจิตที่จะเป็น ผู้รู้ และสามารถหยั่งถึงความจริงของสิ่งต่างๆ ได้นั้นจิตสำนึกก็จะกลายเป็นผู้ตระหนักรู้ ดังนั้นจิตสำนึกนั้นคือสิ่งมีคุณค่าทางภูมิปัญญา (Hegel, 2012, p. 20) สิ่งสัมบูรณ์ หมายถึงคุณภาพอันสูงส่งทางปัญญาที่สมบูรณ์แบบเป็นภูมิปัญญาที่มีระดับเป็นเอกภาวะ จิตสัมบูรณ์จึงมีความเป็นสิ่งที่สากล เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่ามโนทัศน์ใดๆ ของความพอใจทางอารมณ์ทั้งปวงที่มนุษย์สร้างขึ้น (Hegel, 1979, p. 4-6) สิ่งที่มนุษย์ได้สังเคราะห์เกิดขึ้นแท้จริงเป็นเอกคติทางภูมิปัญญา เขาจึงสรุปว่า สิ่งที่มีเหตุผลคือสิ่งที่แท้จริงและสิ่งที่แท้จริงก็คือเหตุผล(Hegel, 2012, p. 20)

อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเฮเกลนี้ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ที่จะแข่งขันกันในเชิงปัญญาโดยผ่านกระบวนการตรรกวิธี และมนุษย์ย่อมมีสิทธิสะท้อนตัวตนที่จะปฏิเสธต่อโลกอุดมคติ (พระเจ้า) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสิ่งภายนอก อันเป็นบริบทตามธรรมชาติคือภววิทยา(Ontology) ของบริบทสังคมมนุษย์ เขาจึงคิดว่ามนุษย์เองนั้นมีคุณค่าสำคัญอันเป็นปัจจัยภายในอุดมคติแห่งจิตอยู่ภายในตนเองโดยตามธรรมชาติอยู่แล้ว ความขัดแย้งเชิงทฤษฎีต่างๆ ที่หลากหลายย่อมทำให้เกิดการพัฒนาตัวมันเองได้ โดยยืนอยู่บนระบบตรรกะ

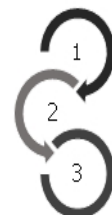
2. จิตสัมบูรณ์ (Absolute) ของเฮเกลเป็นกระบวนการทางตรรกวิธี (Schluss or Logical Process)ตั้งสสารัตถะแนวคิดดั้งเดิม → แล้วให้เปิดกว้างทางทัศนะ หายเชิงบวกมาซ้อนแย้งกับหลักการเดิม (SignificantPositive) โดยทฤษฎีที่ยอมรับสากล (Universal) → สร้างสมมุติฐานใหม่ (Assumes) ขึ้นมา (Hegel, 1964, p. 266) เฮเกลกล่าวว่า ความรู้แท้จริงทั้งหลายที่เราคิดว่ามีเป็นความจริงและความแท้จริงนั้นล้วนต้องยืนอยู่บนตรรกะคือหลักเหตุผล (Rational) ด้วยเหตุนี้เราจำเป็นต้องใช้จิตวิญญาณของเราสร้างความคิดเพื่อเอาชนะอุปสรรคและทะลุทะลวงกรอบแห่งตรรกะนั้นออกมาเพื่อให้ได้อุดมการณ์ใหม่ที่ดีกว่าของเดิม (Hegel's theTrinity) นั่นคือสัญญาณไตรลักษณ์ (Basic Triad) อันได้แก่ 1) สิ่งที่เป็นอยู่ (Being) 2) สิ่งที่ไม่ได้อยู่(Nothingness) 3) การต่อเนื่องไม่สิ้นสุด (Becoming) จนได้ความจริงแท้สูงสุดคือจิตสัมบูรณ์ (The Absolute) หรือองค์สัมพัทธ์จิตแห่งความจริงแท้ต้องมีลักษณะสมบูรณ์ทั่วด้าน (Hegel, 1964, pp. 591-593)

5. จิตสัมบูรณ์ตามทัศนะเฮเกล

โครงสร้างของความเป็นจิตสมบูรณ์ เริ่มต้นโดยวางแนวคิดอุดมคติ(Ideal) เป็นกลางอย่างไม่มีอคติ,เปิดใจกว้างในการแลกเปลี่ยนทัศนะพร้อมแสวงหาจุดร่วมกันได้คือ1)ขั้นตอนให้หาสิ่งย้อนแย้งตรงกันข้ามกับเหตุผลแรก คือ 2)โดยยืนอยู่บนตรรกะระบบวิภาษวิธี (Dialectical Method) เราจะได้ข้อสรุปคือ 3) บทสรุปนี้จะกลายเป็นบทตั้งต้นใหม่ แล้วสังเคราะห์วนรอบไปเรื่อยๆ เช่น 1, 2, 3, →1, 2, 3, →1, 2, 3, →.....ไม่สิ้นสุด เป็นการสร้างสรรค์เติบโตทางปัญญา คล้ายตั้งยอดต้นไม้ที่เติบโตพัฒนาต่อยอดขึ้นไปเรื่อยๆ ดังนี้

แผนภาพการปฏิพัฒนาของเฮเกล

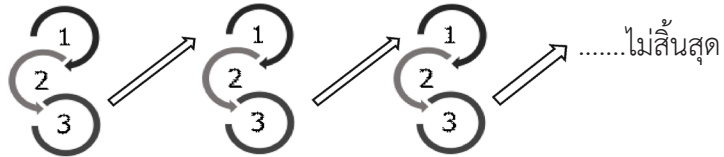
1. Idea = กรอบแนวคิด > เป็นกลาง, เปิดกว้างแลกทัศนะ, หาจุดร่วม = หัวข้อ
- ↓
2. Logic = ตรรกเหตุผล วิภาษวิธี (Dialectical) = สิ่งย้อนแย้ง
- ↓
3. Spirit = ความจริงแท้ = Absolute

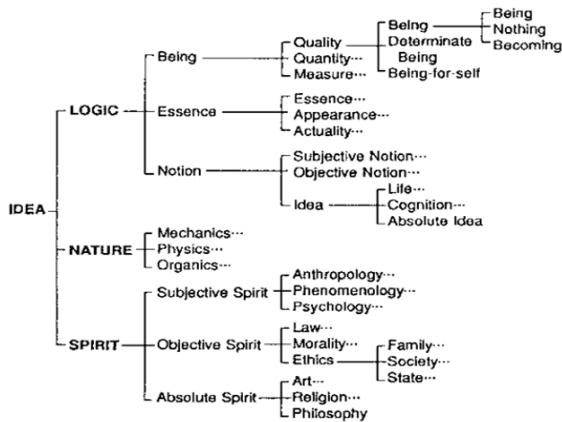
“Absolute” จากบทสรุปรุ่นนี้จะกลายเป็น “บทตั้งต้นใหม่”

แล้วสังเคราะห์วนรอบไปเรื่อยๆ เช่น 1, 2, 3, →, 1, 2, 3, →, 1, 2, 3, →ไม่สิ้นสุด

ภาพที่ 1 กระบวนการวิภาษวิธี

วิเคราะห์แนวคิดสิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute Analysis) แนวทางสิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute) คือ กระบวนการของตรรกวิธี (Schluss or Logical Process) ที่คณะของเฮเกิลใช้ความกลมกลืน อาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ของสรรพสิ่ง(Existence) แล้วผสมผสานในทุกวิถีทางปรัชญา ไม่ว่าจะ จริยธรรม ศิลปะ บริบทสิ่งแวดล้อมบนฐานตรรกเหตุผลโดยมีทัศนะเปิดกว้างไร้ขอบเขตให้เป็นการปฏิบัติพัฒนาการ (Absolute) ไปสู่ทฤษฎีสากล โดยมนุษย์แต่ละคนนั้น มีอุดมคติเป็นส่วนย่อยๆ แต่เมื่อได้แนวคิด จากนักปรัชญาเมธี สิ่งเหล่านั้นสามารถนำมารวมเป็นจิตวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ได้และนำไปสู่ความเจริญแบบก้าวกระโดดได้

ภาพที่ 2 Articles: Hegel’s theTrinity

ที่มา: https://philosophynow.org/issues/42/Hegel_and_the_Trinity

โดยแนวคิดวิธีการปฏิบัติพัฒนาการของเฮเกิลนี้ เป็นการวางระบบความคิดแรกเริ่มที่ต่ำสุด (Idea) ให้ไปสู่ความเป็นสิ่งสัมบูรณ์สูงสุด (The Absolute) โดยมีองค์ประกอบเกี่ยวพันอื่นๆ เข้าไปเสริม โดยเรา

จะใช้หลักทฤษฎีเริ่มต้นที่ง่าย ๆ ก่อน เช่น Idea “นก” สัตว์ปีกบินได้กลางอากาศ (Thesis) Nature “เปิด” สัตว์ปีกที่หากินในน้ำ (Antithesis) Spirit “นกเป็ดน้ำ” สัตว์ปีกที่บินได้กลางอากาศและหากินในน้ำได้ (synthesis)

จะเห็นได้ว่าเป็นแนวคิดแบบปฐมภูมิง่าย ๆ ที่มีหลักการหยาบๆ ต่อไปทำให้มันยุ่งยากขึ้นอีก ทีนี้เรามาทำให้ตรรกะเริ่มยุ่งยากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น โทรศัพท์พกพาไอโฟน (iPhone Mobile) Idea “โทรศัพท์พกพา” Mobile Phone (Thesis) Nature “คอมพิวเตอร์พกพา” Laptop (Antithesis) Spirit “โทรศัพท์อัจฉริยะ” คือ Smart Phone (synthesis) โดยนำวิชาวิธีเฮเกลมาใช้ดังนี้

1. บทตั้งคืออุดมคติ (Ideal) เช่น วิศวกรรมเทคโนโลยี (Technology) อุปกรณ์ที่ดีคุณภาพสูง สร้างระบบปฏิบัติการ (IOS) ให้เหนือกว่าระบบอื่นใช้ศิลปะออกแบบให้มีคุณค่าความสง่า (Design) วัสดุที่ใช้ (Materials) ให้เป็นผลิตภัณฑ์หรูหราที่มีราคาศูนย์บริการที่คุ้มสมัยไฮโซ การดูแลต่อเนื่อง (Service & Maintenance) สนองต่อลูกค้า (Customers) และการตลาด (Multimedia) ทั้งหมดนี้คือ ‘ผลิตภัณฑ์’ (Products) รุ่นแรก (Generation1)

2. บทแย้งคือการค้นหาจุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์รุ่นแรกว่าขาดความสมบูรณ์สิ่งไหน หรือมีการเสริมสิ่งใหม่ นวัตกรรม (Revolution) ระบบปฏิบัติการใหม่ (IOS) ขึ้นมาในกระบวนการตรรกวิธี (Logical Process) นี้คือ ‘การพัฒนาการ’ เป็นรุ่นที่สอง (Gen.2) และเสริมสร้างวงกลยุทธ์การค้า การผลิตอย่างทั่วด้านตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำเพื่อการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืนทางธุรกิจ (Sustainable Business) ผลที่ได้คือข้อ

3. สรุปคือ สิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute) นั้นเองแล้วก็จะเกิดการปฏิพัฒนาการกันต่อ เป็นรุ่นๆ ไปโดยกระบวนการตรรกวิธี คือ 1, 2, 3, →...ไม่สิ้นสุด

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งสัมบูรณ์ของเฮเกล คือหลักการประนีประนอมทางแนวคิดเข้าด้วยกันโดยการกลั่นกรองปรัชญาที่เป็นประโยชน์และที่ดีที่สุดสู่แนวคิดสัมบูรณ์ต่อการพัฒนาคุณค่าทางจิตสำนึก (ปัญญา) ของมนุษย์ให้ได้สูงที่สุดตามวิถีอัตวิสัยนั่นเองเปรียบได้ปรัชญาทั้งหมดจำเป็นต้องเป็นจิตนิยม หรืออย่างน้อยก็ต้องมีจิตนิยมเป็นหลักการ (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560, หน้า 3)

6. สรุป

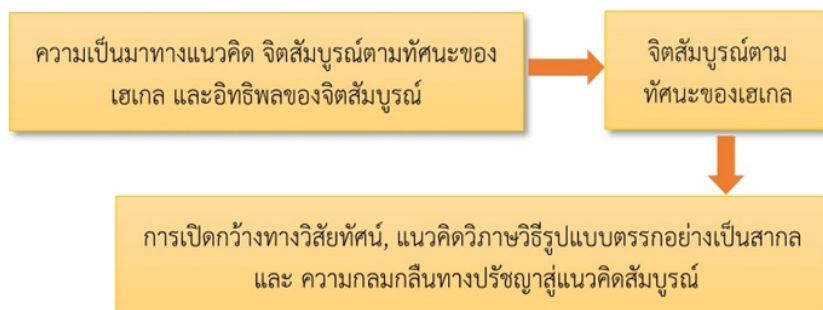
บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอข้อมูลของทัศนะจิตสัมบูรณ์ (Absolute) ของเฮเกลจากหนังสือปรากฏการณ์แห่งจิต (The Phenomenology of Mind) เป็นการวิเคราะห์ (Analysis) สังเคราะห์ และการตีความ (Hermeneutic) ของความคิดเฮเกลในยุคนั้นเมื่อเกือบสองร้อยปี ในตามทัศนะของผู้เขียนเองเฮเกลใช้วิธียกแนวคิดขึ้นมาใหม่แต่ไม่ละทิ้งในสิ่งเก่า (reread all, reject none) คือ การประนีประนอมอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ ทั้งเรียนรู้จากบริบทสังคมของแนวคิดปรัชญาดั้งเดิม แต่ข้อเท็จจริง

เท่านั้นยังไม่พอต้องแสดงให้เห็นถึง ลักษณะวิธีแนวความคิดมุมมองทั่วด้านในสิ่งอื่นๆ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ จารีตประเพณี การเมืองการปกครอง ศาสนา บริบทสังคม แม้แต่เรื่องงานศิลปะก็ตาม นำมาผสมผสาน ให้เป็นเอกภาพ (Unity) โดยข้อคิดตรรกและเหตุผล แล้วให้นำมาเข้าระบบรูปแบบของวิชาวิธี (Hegelian Dialectic) จะทำให้เกิดการปฏิพัฒนาสิ่งใหม่ที่สูงขึ้นกว่าเดิมครั้งเมื่อมีแนวคิดใหม่ขึ้นมาครอบงำในสิ่งเดิม ย่อมเกิดการปะทะด้านอุดมการณ์ขึ้นมาใหม่อีกในลักษณะเช่นนี้จะทำให้มีการพัฒนาแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น อีก และมีความขัดแย้งใหม่ๆเกิดขึ้นอีกซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างไม่หยุดนิ่ง จนกว่าวิธีแห่งจิตจะเข้าสู่สัมบูรณ์ อย่างมีระบบเพื่อให้ได้ทฤษฎีสากลที่พิสูจน์ได้แน่แน่นอนแบบหลักฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น จิตสัมบูรณ์ ของเฮเกลเป็นวิธีนามธรรม (ทัศน์) เพื่อหาคำตอบที่มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ จนสร้างเป็นสิ่งสัมบูรณ์ทาง รูปธรรม (ศาสตร์) ทางด้านจิตนิยมของกลุ่มทวินิยม ในอภิปรัชญาเฮเกลนั่นเอง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ลักษณะจุดเด่นในกระบวนการแนวคิดจิตสัมบูรณ์ของเฮเกล (The Absolute) คือ วิธีการสร้าง แนวคิด (จิต) แบบมีเหตุผลเป็นสากล (Spirit, Logics & Freedom) โดยทั้งนี้กับปรัชญาต้องสนใจพยายาม ชี้ให้เห็นถึงความหมายความสำคัญในทัศนะปรัชญานั้นๆ ในแง่การมองย้อนกลับ (Review) ถึงสิ่งที่รังสรรค์ ความคิดของมนุษย์ศาสตร์ความรู้ นั้น มีหลากหลายในทุกแนวคิดมีประโยชน์โดยไม่มองข้ามว่าไรค่าซึ่งแต่ละ ความแท้จริงทุกแนวคิดก็แตกต่างกันออกไป การเปิดวิสัยทัศน์ (Universe) ย่อมส่งผลบวกต่อปัจเจก แล้วนำแนวคิดนั้นเข้ามาสู่ระบบ (Logic Process) โดยมนุษย์สามารถสร้างคุณประโยชน์จากความเข้าใจ สิ่งที่ตนเองตระหนักรู้สามารถพัฒนาปัญญาให้สูงขึ้นเมื่อมีปัจจัยพร้อมทั้งโอกาสและเวลาที่เหมาะสม (Time & Space) ผู้เขียนได้เห็นการผสมผสานทางปรัชญา นำมาวิชาวิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดอย่าง ทั่วด้านคือการปฏิพัฒนาทางปัญญาสูงสุด เข้าไปสู่จิตสัมบูรณ์ของเฮเกล คือการรวมยอมทางแนวคิด (Compromised) อุปมาดังแนว ‘อธิปัญญาศึกษา’(การพัฒนาปัญญา) ทางพุทธปรัชญา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จักรพรรณ วงศ์พรพวิณ. (2563). *อภิปรัชญา*. ขอนแก่น: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2541). *ประวัติศาสตร์นิยม: จาก Giambattista Vico สู่อันโตนิโอ กรัมสกี*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). *ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.
- พระราชวรมนี (ประยูร ฐมจิตโต). (2544). *ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปรัชญาตะวันตก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สยาม.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). *ปรัชญาจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: อุดุลพัฒนกิจ.
- Caputo, John D. (2016). *Hegel's Critique of the Enlightenment in Truth: The Search for Wisdom in the Postmodern Age*. London: Penguin.
- Hegel, G. W. F. (1979). *Hegel's Phenomenology of Spirit, Translated by Miller, A. V.* New York: Oxford University Press.
- _____. (1964). *The Phenomenology of Mind, Translated by Baillie, J. B.* New York: Humanities Press.
- _____. (2012). *The Phenomenology of Mind, Translated by Kim, J. W.* Colorado: Westview Press.
- _____. (2001). *Hegel's Philosophy of Right, Translated by S.W Dyde*. Ontario: Batoche Books Limited.
- Lewis A. Coser. (1971). *Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Michael Hardt. (1993). *Gilles Deleuze: an Apprenticeship in Philosophy*. United States: University of Minnesota Press.
- Ryff, C. D., & Singer, B. H. (2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*.
- Singer, Peter. (2001). *Hegel: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Yong Huang. (1996). *Religious Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.

